

Karakter en aanleg in verband met het bijgeloof

De psychoanalyse van de alterneut.

Onze Lieve Heer heeft rare kostgangers en in de kwakzalverij zijn ze, hoewel je er ook op het eerste gezicht normale mensen als Kees Baas en Hugo Verbrugh tegenkomt, rijk gezaaid. Velen hebben zich het hoofd gebroken over welke karakterstructuur mensen predisponeert tot het type wonderdokter, zoals wij ze uit de alternatieve geneeskunde kennen. Voorzover het artsen betreft is er meestal nog wel sprake van enig vernis als gevolg van opleidingsniveau en de bewezen intelligentie, maar toch beschermf ook het artsdiploma natuurlijk niet levenslang tegen geestelijk deraillement. Ik meen twee types alternatieve artsen te kunnen onderscheiden: de mild onorthodoxe medicus, die zich beperkt tot slechts één alternatieve geneeswijze. Deze artsen zijn nog net te vergelijken met anderszins excentrieke of door een bepaalde aparte bevlogenheid getroffen medici en zij vormen voor de patiënt meestal niet zo'n acuut gevaar. Anders ligt het met artsen, die vrijwel elke alternatieve geneeswijze omhelzen, van homeopathie tot acupunctuur en aurologie, astrologie en haaienvinnenkraakbeen. Dat lijkt ons, al is het een hypothese, direct bewijzend voor een dermate ernstige geestelijke stoornis, dat die hen direct tot volledig incompetente artsen maakt, hetgeen natuurlijk tuchtrechtelijke gevolgen zou moeten hebben. Ieder kent de tragische voorbeelden van deze laatste groep.

Natuurlijk hebben alternatieve artsen trekken gemeen met hun niet medisch geschoolde soortgenoten, maar deze laatste categorie is vanuit psychoanalytisch standpunt interessanter omdat zij, niet beïnvloed door een universitaire medische opleiding, meer een rein-cultuur vormt van de alterneut. De Zwitserse psycholoog Glowatski beschreef bij hen vloeiende overgangen tussen geestelijk gestoorden, naïeve goedgelovige idealisten en geslepen zakenlieden. Individuele genezers en goeroes hebben vaak psychiatrische etiketten gekregen. Zo stelden Lange-Eichbaum en Kurth bij Rudolf Steiner de diagnose 'Paraphrenia expansiva, confabulans et phantastica', terwijl Treher bij Steiner zelfs het ontstaan en verdere verloop van een psychose beschreef. Ook naar meer gemeenschappelijke en generaliseerbare kenmerken van wonderdokters is gelukkig uitvoerig gezocht, waarbij - ondanks de 'softheid' van de diagnose in de psychiatrie - interessante observaties zijn gedaan. Een korte 'review' lijkt op zijn plaats.

Persoonlijksstructuur

Vrijwel simultaan werd in 1959 in ons land onderzoek verricht naar de persoonlijkheidsstructuur van paranormale genezers c.q. paragnosten door Bendien, die erop promoveerde en niet geloofde in het bestaan van een paranormale begaafdheid, en door Bloemsma, die daar wel in geloofde en zijn bevindingen publiceerde in het *Tijdschrift v. Parapsychologie*. Beide onderzoekers maakten gebruik van de Rohrschach test. Bendien kwam tot de conclusie dat de 'paranormaal begaafden' niet beschouwd dienen te worden als bedriegers noch als personen met bovennatuurlijke vermogens, respectievelijk geestelijk gestoorden.

'We menen de "paranormaal begaafden" te kunnen beschouwen als mensen, die een subjectieve "degeneratieve" realiteit sterk objectiveren en die deze objectivering niet alleen buiten zichzelf, maar vooral ten opzichte van zichzelf doorvoeren', aldus Bendien. Bloemsma legde het zwaartepunt vooral op de spanning en de discrepantie, die er bij deze mensen bestaat tussen de 'algemeen geaccepteerde werkelijkheid' en die 'andere werkelijkheid'. (Tegenwoordig zouden psychologen dit fenomeen 'cognitieve dissonantie' noemen: het tegelijk geloven in twee elkaar onderling uitsluitende opvattingen, een probleem dat bij normale mensen veelal grote span-

ning als gevolg heeft). Over de paragnost stelde Bloemsma o.m.: 'Hij toont in het algemeen een zekere zachtheid, fijngevoeligheid en vatbaarheid voor weemoed, evenals vergankelijkheidsbesef, gepaard met vlagen van schuwheid en eenzelvige geslotenheid.(.....) De neurotische tendenties, die vastgelegd werden, wijzen in de richting van hysterioïde en sensitief-paranoïde trekken. (.....) De discrepantie tussen de sterke behoefte aan stabiele en bevredigende objectbinding en het relatieve onvermogen daartoe staat hierbij in nauw verband.'

Fraaie observaties uit een tijd waarin het stellen van psychiatrische diagnoses nog niet ongepast was. Tenhaeff, 's werelds eerste professor in de parapsychologie, was vooral onder de indruk van de religieuze opvattingen van de magnetiseurs (vaak spiritistisch of theosofisch) en beschouwde de besten als zielzorgers. Overigens betitelde Tenhaeff de meerderheid van de zgn. paranormaal begaafden als 'werkschuwe psychopaten'. Een wetenschappelijke onderbouwing van die conclusie gaf hij niet.

In zijn proefschrift(1969) trachtte Bakker een beschrijving van de kruidendokter te geven, hoewel daarnaar geen systematisch onderzoek was verricht. Hij noemde hen mensen met een hang naar de natuur en gelovend in primitieve quasi-wetenschappelijke natuurfilosofische ideeën. Niet weinigen menen ook paranormaal begaafd te zijn en vallen dan binnen de nosologie van Bloemsma en Bendien. Na een omzichtige theologische voorbeschouwing durfde Bakker ook wel enkele krachtige uitspraken te doen over de gebedsgenezers, althans over sommigen van hen. 'In Nederland zijn enkele sectarische groepen, van welke de leiders - uitgesproken hysterische psychopaten - beweren op elk moment in contact te kunnen treden met hun 'geestelijke-arts-leider', van wie zij de adviezen krijgen hoe de patiënt behandeld moet worden'. Verder meent Bakker dat de gezingsdiensten en masse wellicht geschikt zouden kunnen zijn om de 'archaische Tiefschichten der Seele' te openen, hetgeen wel eens nuttig zou kunnen zijn.

Irmgard Oepen, hoogleraar gezondheidsrecht te Marburg en vooraanstaand lid van het Duitse Skepsis, publiceerde in het mooie boek *Aussenseitermethoden in der Medizin* (Uitg. Darmstadt 1986) een hoofdstuk over 'moderne Wundertäter und abergläubische Praktiken'. Zij stelde daar: 'Wunderheiler sind in jedem Land und zu jeder Zeit anzutreffen. Sie können verschiedenen Berufen und Bildungsstufen angehören, denn bei der Heilertätigkeit kommt es nicht auf erlernte Kenntnisse an, sondern nur auf die Fähigkeit, Menschen zu beeinflussen und auszunutzen.' Ze geeft verschillende voorbeelden van de curieuze loopbanen, die dergelijke genezers kunnen doormaken. Een mooi voorbeeld van Oepen was de 'evangelist' Hermann Zaiss, die in een eerder leven fabrikant van scheermesjes was.

Maar ook ons land kent curieuze kwakzalvers, die een onnavolgbare carrière doorlopen en wel dertien levens lijken te hebben. Zo stond er in het *Actieblad* van september 1988 een uitvoerige correspondentie afgedrukt van de ex-chirurg Bok, zelf overigens ook in alternatief vaarwater verkerend, die een boekje open deed over de malpraxis van de heer G.S.Blokker M.D., die in Arnhem een alternatieve academie had opgericht, eerst Vrije universiteit voor Progressieve geneeskunde geheten en later omgedoopt tot Progressief Medisch Centrum. Bok sprak over Blokker's hoogmoedswaanzin en onthulde dat Blokker homeopaat noch electro-acupuncturist was en grotendeels aan de zelfkant van de maatschappij had verkeerend. Bok vermeldde ook dat Blokker eerder leeuwentemmer, beenhouwer en bordeelhouder was geweest, welke laatste onthulling destijds door toenmalig *Actieblad*-redacteur Balk werd gecensureerd, maar die wij nu, het bordeelverbod is immers recent opgeheven, wel durven onthullen.

Lodewijxx

In diezelfde periode is er in het *Actieblad* en ook in de landelijke pers ook herhaaldelijk sprake van de natuurgeneeskundige Ad J. Lodewijxx, die eerst in Harderwijk en later in Ermelo een bloeiende praktijk had. Als 'voedseldeskundige' voerde deze man al in 1982 het woord in de Rotterdamse Doelen, toen daar een congres werd gehouden onder de naam 'Geneeswijzen in Nederland'. Kanker, zo verkondigde hij daar, werd veroorzaakt door melkzure gisting in de lichaamscel, een gisting die de overhand krijgt op de celademhaling. 'Door rauwkost en volwaardige voeding kan die gestoorde ademhaling weer worden hersteld.' In 1984 kreeg hij nationale bekendheid, toen een suikerpatiënt ternauwernood aan de dood ontsnapte nadat Lodewijxx hem had geadviseerd de toediening van insuline te staken en hem voor ruim tweeduizend gulden orthomoleculaire rommel had verkocht. De man werd ernstig ziek opgenomen in het academisch ziekenhuis Dijkzigt te Rotterdam, waar de behandelend internist prof. dr. G. Henneman oordeelde dat de natuurgenezer levensgevaarlijk was en achter slot en grendel hoorde. Lodewijxx accepteerde die uitspraak niet en spande tegen de hoogleraar een kort geding aan, dat hij verloor. Later zou Lodewijxx ook tevergeefs procederen tegen de geneeskundig inspecteur uit Gelderland Huisman, die zich ook in strenge bewoordingen over Lodewijxx' praktijken had uitgelaten. In 1988 stond Lodewijxx, die vroeger vertegenwoordiger van een worstfabriek was geweest, zelf terecht. De Zwolse rechtbank kwam in het hoger beroep niet verder dan een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden.

Lodewijxx maakte gebruik van Moerman's ideeën, maar zelfs Moerman wilde niets met hem van doen te hebben. Het verhinderde Lodewijxx niet om als algemeen secretaris van Amnestie, de Moerman-patiëntenvereniging, lezingen in het land te houden. In zijn royale Natuurgeneeskundig Adviesbureau, waarvan de ingebruikname in 1983 werd opgeluisterd door de aanwezigheid van de burgemeester mr. H.C. Vos, genas Lodewijxx opgegeven patiënten 'met Gods hulp' door het vervuilde lichaam met natuurlijke preparaten te reinigen. Het waren deze ideeën, die destijds ook de jonge arts mevr. Lugard ertoe brachten om bij de ervaren natuurgenezer stage te lo-

Blijdorp Group stuurde natuurgenezer terecht weg

Van onze rechtbankverslaggeefster

■ GRONINGEN - Het Delfzijlster bedrijf Blijdorp International Merchants Group heeft terecht gehandeld door haar directeur-natuurgenezer A.J. Lodewijxx naar huis te sturen. Dat heeft de Groninger rechtbankpresident gisteren bepaald in het kort geding, waarmee Lodewijxx had willen bereiken dat het bedrijf hem nog jarenlang zijn jaarsalaris van vieren-eenhalve ton zou moeten doorbetalen.

De rechter stelde vast dat de directeur zodanig is tekortgeschoten in het nakomen van zijn verplichtingen uit zijn overeenkomst dat ontbinding daarvan op zijn plaats is. Eind december heeft het bedrijf de relatie met Lodewijxx verbroken. Deze was medio 1995 door

directeur Blijdorp aange-trokken wegens zijn astrologische kennis en bijzondere kijk op mensen. Die kwaliteiten moesten structuur brengen binnen het bedrijf dat ongeveer honderd medewerkers telt.

Nadat Lodewijxx was aangetreden constateerde Blijdorp echter dat de directeur vrijwel onmiddellijk aan de slag ging om het bedrijf als het ware 'van binnen uit' over te nemen. De Blijdorp Group heeft in ander-half jaar tijd ruim zeven ton betaald voor de diensten van Lodewijxx. „Achteraf kan worden vastgesteld dat er astronomische bedragen zijn betaald voor waardeloze diensten en prullaria", zo stelde directeur Blijdorp bij de rechtszaak verbitterd vast. Lodewijxx is als verliezende partij veroordeeld in de kosten van het geding.

Lodewijxx' voormalige praktijk in Ermelo (foto Reformatorisch Dagblad).

pen. Lodewijxx zou in 1997 in haar proefschrift nog een dankbetuiging ontvangen in het nawoord. Of hij tijdens de promotieplechtigheid in de Rotterdamse aula misschien naast prof.dr Henneman in het cortège heeft meegelopen of hem op de receptie nog heeft gesproken, dat is ons niet bekend.

Lange tijd werd niets meer van Lodewijxx vernomen, totdat het *Groninger Dagblad* op 2 februari 1997 onverwachts een wel zeer curieus bericht verspreidde, dat hiernaast in facsimile wordt afgedrukt. Lodewijxx, kennelijk een man, die zoals Oepen dat uitdrukte in staat was mensen te beïnvloeden en uit te buiten, was het procederen nog niet verleerd en dolf het onderspit in de zaak tegen zijn laatste werkgever Blijdorp International Merchants Group.

Wij hebben ons nog gewend tot de directie van het ongelukkige bedrijf, maar men wenst - keurig natuurlijk! - geen commentaar te geven. Het bericht spreekt voor zich en toont aan, dat een vos wel zijn haren, maar niet zijn streken verliest.

Maar nu de prijsvraag! Is er misschien een lezer van dit blad, die zich wil wagen aan een beschrijving van deze wel zeer bijzondere persoonlijkheid? De Rohrschach test is helaas verlaten, maar er moet vast wel een DSM-IV klassificatie te vinden zijn die op Lodewijxx van toepassing is. Brieven naar de secretaris.

Humor voor insiders

Bekend is de grote diagnostische begaafdheid van de zogenaamd orthomanele geneeskundigen, die ijverige leerlingen van de Voorburgse mevrouw Sicksesz. Waar veel gewone artsen als orthopeden, neurochirurgen en revalidatie-artsen als aanvulling op het gewone lichamelijke onderzoek gebruik moeten maken van hulp-onderzoek als Röntgenfoto's, contrastfoto's, CT- en MRI-scans, daar stelt de orthomanele arts zijn diagnose door eenvoudige inspectie van de rug, soms aangevuld met het aftasten van de rug met duim en wijsvinger. Recent kwam ons een fantastisch succes ter ore, waarbij de diagnose zelfs zonder aanraking van de patiënt zeer snel en correct werd gesteld door één van Sicksesz' meest begaafde leerlingen, dat kan niet anders. Dat ging - ere wie ere toe komt - zo.

Er kwam een vis met rugklachten op het spreekuur van de orthomanele geneeskundige en de vis had nog nauwelijks iets kunnen vertellen, of de dokter sprak: 'Ik zie het al. Uit de kom!'

*****

Bestrijders van kwakzalverij zijn niet altijd zachtzinnig bij de aanpak van diegenen, die dit grote kwaad verspreiden of er mee sympathiseren. Ook de tegenpartij wil wel eens krachtig uit de hoek komen, waarbij VtdK-leden bijvoorbeeld worden uitgemaakt voor fossielen (Paul van Dijk), NSB-ers (Jomanda), fundamentalisten (Piet Vroon) of reductionisten (Van Berkestijn).

Daarmee valt te leven, de meeste mensen zijn nu eenmaal niet dankbaar als je hen illusies tracht te ontnemen. Minder plezierig is het als er roddels, ja zelfs flagrante leugens over ons worden verspreid. Zo werd in kringen rond de VHAN recent het volgende verhaal vernomen, waarin werd gesuggereerd dat de hoofdpersoon van het verhaal de secretaris van het bestuur van de VtdK zou zijn geweest.

Er was een homeopaat onder een auto gekomen en daarbij dodelijk gewond geraakt en vrijwel onmiddellijk overleden. De politie was snel ter plaatse en maakte proces-verbaal op tegen de bestuurder van de auto. Een brandende vraag van de diender in kwestie was, hoe het toch mogelijk was dat de auto zich, ver van de openbare weg, midden in een weiland bevond. Het antwoord van de bestuurder luidde: 'Eerder kreeg ik hem niet te pakken!'.

*****

Hoewel er tegen impotentie talrijke homeopathische middelen beschikbaar zijn, blijft de wetenschap zoeken naar betere middelen. De fytotherapie werkt met middelen op basis van de cantharidekever en vanuit Korea is er nog altijd het ook door Knipschild aanbevolen Ginseng.

Ook de orthomoleculaire geneeskunde heeft zich op dit, met het vergrijzen van de bevolking, steeds nijpender volksgezondheidsprobleem geworpen en komt met een nieuwe vitaminepil, waarvan de samenstelling nog geheim wordt gehouden.

De impotente man had zijn recept van de orthomoleculaire genezer in ontvangst genomen en kreeg de laatste belangrijke instructie over de wijze van toediening. 'U dient dit middel zeer snel en goed door te slikken,' aldus de therapeut, 'want anders loopt u het gevaar een langdurige stijve nek op te lopen!'.

*****

Over het werkingsmechanisme van veel alternatieve geneeswijzen is weinig bekend en dat wordt door tegenstanders van die kwakzalverijen nogal eens als argument gebruikt.

Het stereotype tegenargument van de alterneut is dan meestal, dat ook van een middel als aspirine niet bekend is hoe het werkt, maar dat het desalniettemin door de officiële geneeskunde wordt geaccepteerd.

Bovendien mag het nu ook van de Gezondheidsraad, die in het kader van wetenschappelijk onderzoek van de absurde claims uit de alternatieve hoek het zgn. black box-model accepteert. Toch blijven sceptici natuurlijk nieuwsgierig naar aanpak, werkwijze en theorie van succesvolle alternatieve genezers.

De scepticus wilde er alles van weten, want de vrouw was sinds haar bezoeken aan die alternatieve genezer toch flink opgeknapt. Ze kon nu al met een veel lagere dosis Hamamelis D 30 toe, zonder terug te hoeven vallen op haar haptonoom. 'Maar wat doet die therapeut nou eigenlijk precies?', zo wilde hij weten. De vrouw moest het antwoord schuldig blijven: 'Dat weet ik natuurlijk ook niet, want hij is hypnotherapeut!'.

*****

'Al eerder is aangegeven dat het standpunt over de werkzaamheid zoals in het artikel door Moss en De Smet verwoord, een achterhoedegevecht is. Voor collega's die feitelijk geïnformeerd willen worden over de stand van zaken van het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de homeopathie raden we aan ons position paper te lezen. De auteurs grijpen terug naar een standpunt van 1990. Sinds die tijd is er het nodige gebeurd aan onderzoek zowel op klinisch als op fundamenteel gebied. (.....) Na zeven jaar intensief onderzoek aan de Universiteit van Utrecht wordt steeds duidelijker dat de similia-regel op celniveau wel degelijk is aan te tonen.'

M.D.Dicke in het Pharmaceutisch Weekblad (1997, nr 22. p.741.)

*****

In stellingen bij academische proefschriften kan de promovendus soms iets van zijn persoonlijke opvattingen tonen, zonder dat daarvoor een afdoende wetenschappelijke bewijsvoering vereist is. Nogal eens treft men in stellingen een licht spottende of psychologiserende uitspraak over de alternatieve geneeskunde aan. Echt positieve stellingen over deze tak van sport zijn zeldzaam, maar recent viel er een opmerkelijke te bewonderen. Stelling 10 bij het proefschrift 'Effective donor insemination', waarop vrouwenarts H.V. Hogerzeil op 18 juni 1997 aan de Amsterdamse universiteit promoveerde, luidde: *alternatieve geneeswijzen bevorderen de kwaliteit van leven door de spirituele dimensie die ze aan het lichaam toevoegen*. Lang hebben wij nagedacht over de vraag hoe er een verband gelegd kon worden tussen donor-inseminatie, spirituele geneeswijzen en de kwaliteit van leven.

Plotseling wisten wij het. De jonge doctor had natuurlijk, net als wij, kennis genomen van de uitspraak van de zeer spirituele, Surinaamse winti-genezer en bonuman Frits R., die de 19-jarige dochter van een weduwe had wijs gemaakt, dat zij haar klachten te danken had aan een 'kwade slang' in haar buik, waarvan zij alleen verlost kon worden door geslachtsgemeenschap (het enige echte alternatief voor effectieve donor-inseminatie!) met de spirituele genezer.

Aldus geschiedde en de bonuman werd in juni 1997 veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf met tbs. Stelling 9 van hetzelfde proefschrift luidde, dat spermadonoren op termijn traceerbaar behoren te zijn. Welaan, aan die wens is in het geval R. in elk geval voldaan.

*****

Tegen achteruitgang van het geheugen, een der kernsymptomen van de ziekte van Alzheimer, staat de reguliere geneeskunde praktisch machteloos.

De alternatieve aanpak van het probleem heeft meer pretenties en behalve de Ginkgo biloba, waarvan in Duitsland voor vele tientallen miljoenen Marken wordt omgezet, biedt de homeopathische industrie het populaire Geriaforce.

De vergeetachtige man kwam na enkele weken weer voor controle bij zijn klassiek homeopaat.

Homeopaat: 'En, mijnheer ..., hoe gaat het er nu mee?' Patiënt: 'Wel, ik weet niet of het middel al werkt, dokter, want ik kan nog maar steeds niet onthouden waar ik die pilletjes neerleg. Meestal wil mij pas na lang nadenken te binnen schieten, waar ik ze gelaten heb. Als dat zo nog even doorgaat, dan kan ik volgend jaar - Geriaforce of geen Geriaforce - mijn eigen Paaseieren wel verstoppent!'.

*****

Niet door, maar om de tuin in Overijssel

De meeste VVV's in ons land leiden u door mooie tuinen, maar er zijn nu ook wegwijzers van vreemdelingenverkeer die u om de tuin leiden. Een dwaalspoor? Welnee! Met de wichelroede in de hand loopt het lekker, verkondigen de VVV-kantoren in Overijssel via hun spreekbuis en paragnost Chris Zoet bloedserieus. Men heeft zelfs een boekje uitgegeven: 'Langs oude krachtplekken in het Overijsselse Vechtdal'.

Die zogenaamde krachtplekken bevinden zich overal in Nederland. Onze vroege voorvaderen wisten ze al te vinden en later zouden precies op die heidense altaren de eerste godshuizen worden gebouwd. Niet alle christenen zullen blij zijn met dit bijgeloof, maar gelukkig greep paus Clemens IV al in een vroeg stadium in. Toen de pest in de veertiende eeuw tweederde van de Europese bevolking uitroeide dacht hij dat deze ziekte een straf van God was en hij verbood dat de kerken nog langer op zulke krachtplekken werden gebouwd. Eigenlijk was dat wel jammer, zo vindt Zoet, want daardoor raakte 'de kennis van leylijnen (krachtlijnen) in de vergetelheid'.

De wandelaars hoeven niet te dolen, want zij krijgen van de gastvrije VVV-mensen een wichelroede mee; een kromgebogen koperdraad die als vanzelf begint te bewegen als een leylijn wordt genaderd. Zoals volgens de oude Chinese volksgeneeskunde het menselijk lichaam uit meridianen bestaat, zo lopen over Moeder Aarde allerlei energiebanen. Een loopt nota bene pal onder de Evenementenhal in Tiel, lange tijd het domein van ons aller Jomanda. Dat kan geen toeval zijn!

Hoe verder de zoektocht van de mensheid naar verklaringen,

oplossingen en genezingen voert, hoemeer simpele zielen verdwalen, zo lijkt het. De wichelroede is namelijk weer opgegraven, volgens insiders als gevolg van het baanbrekend werk van hoogleraar natuurkunde Jim Lovelock van Oxford, die de 'Gaia-theorie' predikt: de aarde wordt omgeven door een levend energielichaam.

'Allemanswichelroede'

Met een 'Allemanswichelroede' kan de 120 kilometer lange tocht worden ondernomen. Je mag er niet lacherig over doen, vindt museumconsulent Girbe Buist van de stichting Kunst en Cultuur Overijssel. "In Duitsland en Zwitserland is het een serieuze wetenschap. Mensen die leycentra kunnen opsporen krijgen overheidsopdrachten", zei hij tegen Volkskrant-verslaggever Mac van Dinther, die een artikel over het fenomeen schreef.

Toch lukt het niet bij iedereen dat de koperbuis spontaan de rillingen krijgt. Maar dat ligt natuurlijk aan de lieden zelf. Buist weet waarom sommigen ongevoelig zijn: "Die mensen zijn te materialistisch." Deels zal hij wel gelijk hebben, want wie te nuchter is zal ook wel te zuinig zijn en zich het geld voor boekjes en tochtjes besparen.

Zoet heeft niet eens een wichelroede nodig. Hij ziet de energiebanen 'als ochtendnevel die in de zon oplicht'. En nietsvermoedende stervelingen als een aannemer in Sibculo hebben pardoes een kei op een erf verlegd en exact boven een leycentrum geplaatst, zo wijst Zoet onderweg aan, waarna hij tegen de verslaggever glimmend en halfvragend opmerkt: "Merk je hoe lekker het is om hier te lopen?"

Bisschop Milingo verricht wonderen

door Jan van der Putten

Wie duivels uitdrijft, de mensen afhelpt van hun lichamelijk en geestelijk lijden, zingt op songfestivals en swingende hits maakt, zo iemand moet wel een bijzonder mens zijn. Waarom wordt Emanuel Milingo het leven dan zo moeilijk gemaakt? Dat komt omdat Milingo geen gewoon mens, maar een bisschop is. Zijn Vaticaanse superieuren krijgen langzamerhand een punthoofd van deze onorthodoxe en volgens hen veel te populaire prelaat.

Milingo werd in 1930 geboren in een van de oudste en nobelste stammen van Zambia. Zijn vader had de faam van genezer. Van kindsbeen af was Emanuel vertrouwd met oude magische formules en praktijken. Zijn geloof in de magie heeft nooit gebotst met zijn geloof in de katholieke kerk, integendeel, hij heeft beide geïntegreerd.

Emanuel ging voor priester leren, leerde door en werd in 1969 door paus Paulus VI benoemd tot aartsbisschop van Zambia's hoofdstad Lusaka. Dat was geheel in de geest van het Tweede Vaticaanse Concilie. Wie symboliseerde beter dan Milingo de energie en de authenticiteit van de Afrikaanse kerk? Kon de paus een duidelijker teken geven dat het hem ernst was met de afrikanisering van de clerus?

De jonge bisschop deed het uitstekend, maar op een andere manier dan het Vaticaan had verwacht. Overal waar hij kwam kreeg hij de massa's achter zich aan. Hij wrochte het ene mirakel na het andere. Een vrouw die al tien jaar aan leukemie leed, pakte hij bij de handen: genezen. Een nicht van de hulpbisschop van Kinshasa die in coma lag, besprenkelde hij met wiywater: ontwaakt. Vrouwen met baarmoederkanker werden dankzij hem beter, lamme nonnen huppelden na zijn ingreep vrolijk weg.

In zijn boeken heeft de aartsbisschop-wonderdoener uiteengezet dat genezing een bevrijding is van lijden dat soms zijn oorsprong heeft in de duivel. Zijn gave als genezer, heeft hij steeds beweerd, dankt hij slechts aan de kracht van Christus. Maar het bestuur van de kerk had daar geen boodschap aan. Diverse instanties van de Ro-

meinese Curie begonnen een onderzoek tegen het voormalige exemplar van de Afrikaans-katholieke integratie. Dat onderzoek liep in 1983 uit op een beschuldiging van de pauselijke pro-nuntius in Zambia tegen Milingo: hekserij. Vroeger zou zo iemand waarschijnlijk op de brandstapel zijn gezet. Milingo werd op een of andere manier tot de orde geroepen. Hij werd naar Rome overgeplaatst. Als doekje voor het bloeden werd hij benoemd tot speciale gezant van de Pauselijke Raad voor de Migranten en Rondreizenden. In de schaduw van de Sint Pieter zou de toverende prelaat zijn streken wel thuis laten, hoopte het Vaticaan. Nee dus. Milingo ging gewoon door met weldoen, en al snel kreeg hij ook in Italië duizenden mensen achter zich aan. Ook de wonderen en duivelsuitdrijvingen gingen gewoon door. In een megazaal in een hotel in Rome, waar politieke partijen vaak hun congressen houden, droeg hij eens voor zeventuizend volgelingen de mis op.

De officiële kerk heeft de magie en de sekten de oorlog verklaard. Hoe kan ze dan iemand als Milingo tolereren? Vandaar dat de exuberante bisschop keer op keer de toegang tot de kerken waar hij zou optreden is ontzegd, tot woede van de desperado's die in hem hun laatste hoop hebben gesteld. Zo heeft pas nog de aartsbisschop van Milaan, kardinaal Martini, Milingo's maandelijkse happenings in een grote hal in Milaan verboden. Prompt kreeg Martini een protestbrief met vierduizend handtekeningen. Het Vaticaan is nu aan het proberen Milingo weg te werken uit Rome. Het slachtoffer spartelt tegen en spreekt van een samenzwering. Maar hij heeft meer pijlen op zijn boog. Want behalve als vijand van de duivel doet hij het ook voortreffelijk als zanger. Hij is opgetreden voor de tv en op het laatste songfestival van San Remo. Met zijn swingende cd Qubudu qubudu, gemaakt in samenwerking met niemand minder dan Lucio Dalla, heeft hij op de Italiaanse hitparade gestaan. Een duivelskunstenaar, deze aartsbisschop.

(de schrijver is correspondent in Rome voor De Volkskrant en het NOS Journaal)

Politiek en kwakzalverij

door C.P. van der Smagt

Het is bepaald niet ongewoon dat politici zich bij de besluitvorming eerder laten leiden door de waan van de dag dan door weloverwogen, kritische beschouwing van de feiten. Een berucht Nederlands voorbeeld hiervan is de bescherming die de antisemitische kwakzalver Moerman jarenlang heeft genoten van het parlement. Ondanks de herhaalde vaststelling door twee wetenschappelijke commissies, respectievelijk in de vijftiger en zeventiger jaren, dat de Moerman-methode geen genezend effect heeft, bleef een meerderheid in het parlement toegeven aan de druk van de krachtige Moerman-lobby. Het resultaat is bekend: in 1992 opnieuw een onderzoek op kosten van de gemeenschap, ditmaal uitgevoerd door Moerman-artsen, uiteraard met dezelfde negatieve conclusie wat betreft de werkzaamheid (door de onderzoekers zelf overigens met zelfs voor alternatieve genezers ongewone brutaliteit geïnterpreteerd als positief resultaat).

Dat gebrek aan kritisch vermogen niet exclusief is voor Nederlandse politici wordt geïllustreerd door een resolutie van het Europees Parlement (EP), aangenomen op 29 mei 1997. Hierin wordt de *Europese Commissie verzocht om*:

1. een proces van erkenning van de zogenoemde niet-conventionele (lees alternatieve) geneeskunde op gang te brengen en daartoe de nodige commissies in te stellen,
2. onderzoek te laten verrichten naar de veiligheid, de effectiviteit, het indicatiegebied en het aanvullende dan wel alternatieve karakter van alle niet-conventionele geneeswijzen, alsmede de diverse nationale wetten met betrekking tot alternatieve genezers met elkaar te vergelijken,
3. bij het ontwerpen van Europese wetgeving op dit terrein duidelijk onderscheid te maken tussen geneeswijzen met een aanvullend karakter en geneeswijzen die bedoeld zijn om de reguliere geneeskunde te vervangen,
4. onderzoekprogramma's te ontwikkelen op het terrein van de niet-conventionele geneeskunde met bijzondere aandacht voor de individuele benadering, de holistische aanpak, de preventieve werking en de specifieke eigenschappen van deze geneeswijzen.

Verder wordt er bij de Commissie op aan gedrongen om:

5. zo snel mogelijk de resultaten mee te delen van het onderzoek naar het effect van homeopathie en andere alternatieve behandelmethoden, waarvoor sinds 1994 telkens geld is uitgetrokken,
6. er op toe te zien dat bij geen van de in de lidstaten toegepaste alternatieve therapieën gebruik wordt gemaakt van organen van bedreigde diersoorten, daar dit betrokkenheid bij illegale handel zou betekenen.

Tenslotte wordt de Commissie verzocht om een voorstel in te dienen voor een richtlijn op het gebied van voedingssupplementen, die vaak een grensgeval vormen tussen diëetproducten en geneesmiddelen. Met het oog op bescherming van de consument zou een dergelijke richtlijn een zorgvuldige bereiding van deze middelen moeten garanderen, zonder de vrijheid van keuze of toegang te beperken en zou ook de vrijheid voor genezers om deze producten aan te bevelen moeten waarborgen. De Commissie wordt verzocht om handelsbelemmeringen tussen lidstaten op te heffen en fabrikanten van gezondheidsproducten vrij toegang tot alle markten van de EU te verlenen.

Overwegingen

De resolutie is gegrond op een groot aantal overwegingen waarvan sommige heel reëel klinken, terwijl andere zo zouden kunnen

zijn overgeschreven uit propagandafoldertjes voor alternatieve geneeswijzen. Hier volgt een greep:

Alternatieve geneeswijzen zijn nu eenmaal maatschappelijke realiteit en kunnen niet genegeerd worden. Steeds meer artsen komen tot de overtuiging dat rationele en irrationele behandelmethoden elkaar kunnen aanvullen. Het staat een arts vrij om ter bevordering van de gezondheid van zijn patiënten gebruik te maken van alle middelen en kennis, ongeacht op welk terrein van de geneeskunst, naar eigen oordeel en geweten. Patiënten moeten kunnen kiezen uit zoveel mogelijk therapieën, waarbij toch hun veiligheid gewaarborgd blijft en ze correct geïnformeerd worden over kwaliteit, werkzaamheid en mogelijke risico's.

Sommige geneeswijzen hebben een legale status in sommige lidstaten en kennen een organisatie op Europees niveau wat betreft opleiding, beroepscode etc., maar slechts een beperkt aantal voldoet aan alle criteria, nl. wettelijke erkenning, organisatiestructuur op Europees niveau en zelfreguleringsmechanismen.

Het EG-verdrag garandeert vrij verkeer van personen en vrijheid van vestiging. Verschillen in status en erkenning van alternatieve geneeswijzen binnen de EU vormen een belemmering voor deze vrijheden. Vrijheid van beroepsuitoefening die alternatieve genezers in hun eigen land genieten, mag door wetgeving op Europees niveau niet worden beperkt, evenmin als de keuzevrijheid van patiënten. In een aantal lidstaten tekent zich een ontwikkeling in de wetgeving af in de richting van liberalisering van de uitoefening van alternatieve geneeswijzen (het Nederlandse monstroom, de wet BIG, wordt met name genoemd, evenals het opnemen van antroposofische middelen in de Duitse farmacopee). Harmonisatie van deze wetgeving op Europees niveau (lees complete liberalisering in alle lidstaten) zou garanties voor de patiënten scheppen.

Om de effectiviteit van de verschillende geneeswijzen te evalueren, is wetenschappelijk onderzoek nodig volgens de gebruikelijke methoden, gebaseerd op actuele wetenschappelijke kennis, met name op het gebied van de biologie en de statistiek. Er zouden regels moeten komen voor de opleidingen in de diverse geneeswijzen en deze zouden van hetzelfde niveau moeten zijn als reguliere opleidingen, aangepast aan de specifieke discipline. De opleidingscriteria moeten overal hetzelfde zijn en er moet een erkend staatsdiploma komen voor elke geneeswijze. De opleiding tot regulier geneeskundige zou ook een inleiding in een aantal alternatieve behandelwijzen moeten omvatten.

Om de alternatieve genezers in staat te stellen hun werk goed te doen en tegelijkertijd voor de patiënten een zorgvuldige controle te waarborgen, moeten alle farmaceutische producten en kruiden van de niet-conventionele geneeskunde in de Europese farmacopee worden opgenomen. Wetgeving op het gebied van voedingssupplementen (vitaminen, sporenelementen etc.) moet er toe leiden dat alternatieve genezers deze ongehinderd kunnen voorschrijven. Er zal een overgangperiode nodig zijn om alternatieve genezers in staat te stellen zich aan de nieuwe wetten aan te passen en er zal een 'erkenning-commissie' moeten komen die de situatie van alternatieve therapieën van geval tot geval bekijkt.

Staatsdiploma paranormaal genezen

Het is duidelijk dat een meerderheid van het Europees parlement het zicht op de werkelijkheid volkomen heeft verloren, als dit al ooit heeft bestaan. Men hoeft zich alleen maar een voorstelling proberen te maken van de plechtige uitreiking aan Jomanda van het staatsdiploma paranormaal genezen, nadat de Europese erkenningscommissie zich heeft vergewist van het hoge niveau van haar opleiding en beroepscode en kennis heeft genomen van de positieve uitkomst van het met Europees gemeenschapsgeld verrichte effectiviteitsonderzoek (n.b. sinds 1994 staat jaarlijks één miljoen ecu op de Europese begroting voor onderzoek naar de doelmatigheid van the-

rapeutische methoden als Chinese geneeskunde, antroposofische geneeskunde, osteopathie e.d.).

Bekende Europese skeptici als prof. W. Betz en dr. H. Isaksson hebben inmiddels uiting gegeven aan hun bezorgdheid over deze resolutie. Ze betogen dat voor de erkenning van nieuwe reguliere behandelmethoden het enige criterium is dat ze in gecontroleerd onderzoek herhaaldelijk beter of veiliger zijn gebleken dan de oude, terwijl in deze resolutie nieuwe toelatingscriteria hun intrede doen: n.l. de eisen van de markt en het recht op vrijheid van handel en verkeer. Weliswaar wordt in de resolutie geëist dat het effect van niet-conventionele geneeskunde met de gebruikelijke wetenschappelijke methoden moet worden onderzocht, maar dit stuit op een aantal bezwaren: Wie zou het onderzoek moeten verrichten? Kan men wetenschappelijke onderzoeksmethoden, gebaseerd op actuele kennis van de biologie, wel toepassen op behandelwijzen die nu juist berusten op ontkenning van die biologische kennis? Kan men voldoende kritisch vermogen verwachten van onderzoekers die er van te voren al 'heilig' van overtuigd zijn dat het resultaat positief zal uitvallen voor de onderzochte behandelwijze? En hoe lang zou men met het onderzoek door moeten gaan, terwijl al jaren van een aantal geneeswijzen bekend is dat een meetbaar positief effect geringer is naarmate het onderzoek in methodologisch opzicht beter is verricht. Het is evident dat de eis van wetenschappelijke evaluatie weinig meer is dan een loze kreet, waar de hele resolutie erop is gericht om erkenning van alternatieve geneeskunst te bevorderen en de grootst mogelijke vrijheid voor alternatieve genezers en handelaren in alternatieve middelen in alle lidstaten te verwerven.

Het volledig vrij laten van de handel in 'voedingssupplementen' zou het paard van Troje zijn waarmee alles wat de wetten op de

geneesmiddelenvoorziening niet passeren kan, zou worden binnen gelodst. In de farmacopee horen alleen middelen thuis die onderzocht zijn. De overweging dat steeds meer artsen het nut van alternatieve geneeswijzen zouden inzien, heeft weinig betekenis als men bedenkt dat nog altijd meer dan 95% van de artsen die mening absoluut niet deelt en de overweging dat het een arts naar eigen oordeel en geweten vrij zou staan zijn patiënten te onderwerpen aan alle denkbare nonsens, is gevaarlijke kletsboek

Hoe somber deze actie van onze Euro-parlementariërs ook moge stemmen, er zijn ook hoopvolle tekenen: De resolutie is in de huidige vorm aangenomen met 152 tegen 125 stemmen, bij 28 othoudingen (het E.P. telt in totaal 626 leden). De oorspronkelijke tekst, afkomstig uit de groene fractie, was nog veel gruwelijker, maar is gelukkig danig geamendeerd. Daaraan hebben we onder meer de passages over wetenschappelijk effectonderzoek en het verbod op het misbruik van beschermde dieren (zoals gebruikelijk in de traditionele Chinese geneeskunde) te danken.

Het ziet er dus naar uit dat bijna de helft van de Euro-parlementariërs over voldoende kritisch vermogen beschikt. Het is van groot belang om deze kritische parlementsleden te leren kennen. De strijd tegen de kwakzalverij is niet langer uitsluitend een nationale aangelegenheid. Ook op Europees niveau zullen we de politiek moeten kunnen informeren en van advies dienen, al was het alleen maar als tegenwicht tegen de krachtige internationale lobby van handelaren in alternatieve middelen. Het bestuur van de vereniging roept daarom alle leden op om, voor zover ze Euro-parlementsleden kennen die opvallen door gezond verstand, de namen van deze politici door te geven aan onze secretaris Harry de Vries.

Antroposofisch gedachtengoed

Uit het Tijdschrift voor Antroposofische Geneeskunde, juni 1997:

We bestuderen de plant: hoe die groeit, hoe die er uitziet, waar die groeit, we proberen daar Steiners aanwijzingen te benutten en kijken wat Steiner er zelf over gezegd heeft; waarom zouden we hem ook niet opeten, om te kijken wat die ons doet? Waarom mag hij zich niet ook in ons ontplooiën? Zodat we hem ook op die manier waarnemen. Dat doet een kind toch ook: die stopt het in zijn mond om te weten hoe het zit.

Uit Weleda Berichten, tijdschrift van een van de belangrijkste producenten van antroposofische middelen, voorjaar 1997:

Er zijn twaalf hoofdmeridianen die onze linker en rechter lichaamshelft doorstromen, in de baan van een lemniscaat: van de vingertoppen naar het hoofd, van het hoofd naar de tenen, van de tenen naar de borst en van de borst weer naar de vingertoppen. Samen vormen de meridianen datgene wat in de antroposofische geneeskunde ook wel het etherlichaam of levenslichaam wordt genoemd en dat ervoor zorgt dat ons fysieke lichaam als organisme kan blijven bestaan...

Bij meridiaantherapie is het werken met kleur erg belangrijk. Christel Heidemann, de Duitse fysiotherapeute die de afgelopen dertig jaar vanuit de antroposofie deze therapie ontwikkelde, kwam tot een bijzondere ontdekking, namelijk dat elke meridiaan zijn eigen kleur heeft die hem activeert en versterkt. Dat bracht haar op het idee uit te proberen of kleuren die worden aangebracht op acupunctuurpunten, een genezende werking hebben. Tot haar verbazing en enthousiasme bleek dat inderdaad het geval... Belangrijk om te weten is dat degenen die de meridiaan- en kleurentherapie uitoefenen gediplomeerd fysiotherapeut of arts zijn... Om zijn diagnose te stellen maakt de meridiaantherapeut gebruik van de zeer gevoelig

reagerende 'orgaanzones' van de rug. Met duim en wijsvinger van beide handen licht hij het onderhuids bindweefsel van de rug op, ter weerszijden van de ruggenwervels en tast zo de hele rug af tot bovenaan de schouders. Op die manier kan hij de spanning testen van het onderhuids bindweefsel. Is de spanning te sterk dan kan hij de huid niet goed met zijn duim en wijsvinger vastpakken. Deze spanningsplek geeft de therapeut informatie over het orgaan waarvan de patiënt last heeft. Onder de patiënt ligt een plaat waarop een aantal vlakken van zijde is geplakt die allemaal een verschillende kleur hebben. De therapeut legt daar nu steeds een andere plaat op waarin vormen zijn uitgespaard, variërend van een driehoek tot een negenhoek. Alle kleurvlakken krijgen daardoor bijvoorbeeld een vierhoekige of negenhoekige vorm. Elke vorm kan een spanningsverandering in het onderhuids bindweefsel teweeg brengen, en dat is een testcase voor de therapeut. Reageert de patiënt bijvoorbeeld het beste op de vijfhoek dan leest de therapeut daaruit af dat er met de lever-galblaasmeridiaan iets aan de hand is. Vervolgens brengt hij stukjes in een specifieke kleur geverfde zijde (ter grootte van een centimeter) aan op bepaalde acupunctuurpunten. Daardoor wordt de betreffende meridiaan geharmoniseerd. Daarna controleert hij weer het onderhuids bindweefsel op de rugzone om te zien of de spanning daar vermindert. Als de levensstromen geharmoniseerd zijn, is over de hele rug een gelijkmatige spanning in het onderhuids bindweefsel waarneembaar en de patiënt kan zich merkbaar beter voelen...

In een ziekenhuis in Friesland werken drie fysiotherapeuten al jarenlang met meridiaantherapie. Vaak krijgen ze patiënten doorverwezen met klachten waar ook de specialist weinig raad op weet...

Als de meridiaan waarin de blokkade optreedt eenmaal is gevonden, kan de patiënt in een beperkt aantal behandelingen weer klachtenvrij zijn...